

MASOVÁ KULTÚRA I

Sylabus pre denných študentov 4. ročníka, letný semester 2008/2009

Vyučujúci: PhDr. Alexander Plencner

ANOTÁCIA

Predmet je zameraný na kritickú analýzu masovej kultúry a populárnej kultúry z pohľadu najvýznamnejších osobností psychológie, sociológie, filozofie, kultúrnych štúdií a mediálnych štúdií do 60. rokov 20. storočia. Sylabus sleduje prevažne vývojovú líniu uvažovania o predmetnej problematike, je však doplnený aj samostatnými témami (vývoj kritiky masovej a populárnej kultúry, okruhy problémov v kritike masovej a populárnej kultúry). Cieľom predmetu je poskytnúť poslucháčom základnú orientáciu v problematike súčasnej kultúry a zvýšiť ich vnímavosť k estetickým, sociálnym, ideologickým, ekonomickým a mocenským funkciám masovej a populárnej kultúry. Predpokladá sa, že po absolvovaní Masovej kultúry I. dokážu poslucháči rozlišovať medzi jednotlivými formami kultúry, budú poznať charakteristické témy kritiky masovej a populárnej kultúry v kontexte spoločenských podmienok, v ktorých sa utvorili a začnú si viac všimnúť korešpondenciu kultúrnych foriem so sociálnou štruktúrou spoločnosti. Predmet by im mohol pomôcť získať väčšiu mieru slobody a kreativity vo vlastných kultúrnych a spotrebiteľských aktivitách. Výučba pozostáva z prednášok a seminárov. Dôraz sa kladie na diskusiu, osvetľovanie kontextov preberanej problematiky a kritickú prácu s odborným textom. Zámerom výučby tiež je, aby sa poslucháč naučil čítať odborný text z oblasti mediálnej a kultúrnej reflexie a prezentovať z neho referát.

Kľúčové slová: masová kultúra, masa, masová spoločnosť, populárna kultúra, vysoká kultúra, nízka kultúra, stredná kultúra, gýč

PRÁCA NA HODINÁCH

Hodiny pozostávajú z 1. prednášok a 2. seminárov:

1. Účelom **prednášok** je oboznámiť Vás s predmetnou problematikou, prehľadne vysvetliť preberané témy a vytvoriť priestor pre spätnú väzbu a otázky. V prednáškach bude každá téma uvádzaná do súvislosti s inými témami a dopĺňaná príkladmi zo spoločensko-kultúrnej praxe.
2. Na **seminároch** prezentujete zadané **referáty**. Účelom referátov je predstaviť všetkým účastníkom nášho kurzu daný odborný text. Na seminároch by ste sa mali naučiť čítať a prezentovať odborný text. Pri počúvaní prezentácie referátu by ste mali vedieť zachytiť podstatné myšlienky referátu, zaujať kritické stanovisko a následne klásť kompetentné otázky referujúcemu. Pri prezentácii referátu by ste mali vedieť vyselektovať hlavné myšlienky a základné pojmy v odbornom texte, zaujať k textu vlastný názor a zhodnotiť ho, upozorniť na sporné body, logicky členiť svoj prejav, udržať pozornosť a kontakt s publikom.

DOCHÁDZKA

Počas semestra sú povolené **maximálne tri absencie**. Ak viete, že tento počet prekročíte, musíte sa so mnou vopred dohodnúť na individuálnom študijnom pláne.

Individuálny študijný plán: V prípade individuálneho plánu je nutná **minimálne 50% účasť** na seminároch (Pozri Študijný poriadok UCM, § 11). Ak niekto z Vás vymešká viac ako polovicu seminárov, nemôže tento predmet ukončiť. Poslucháč s individuálnym študijným plánom musí okrem úspešného absolvovania testu odovzdať na konci semestra **extra seminárnu prácu** – kritickú recenziu na jednu knižnú publikáciu podľa môjho výberu v rozsahu 4 normostrany (min. 1400 slov).

UKONČENIE PREDMETU A HODNOTENIE

Ukončenie predmetu: Predmet sa končí **skúškou vo forme písomného testu**. Test sa hodnotí známku v rozsahu A–Fx. Na získanie najnižšej známky musíte napísať test aspoň na 60%. Máte k dispozícii 1 riadny termín a 2 opravné termíny. Test prebehne počas skúškového obdobia, presný dátum si dohodnem s Vami na konci semestra.

PRÍPRAVA NA TEST

Pri príprave na test vychádzajte z tohto sylabu. Sú v ňom uvedené **všetky témy, pojmy a texty**, ktoré si budete musieť na test naštudovať. Základné pojmy si môžete vyhľadať napríklad v týchto slovníkoch:

BARKER, Chris. 2006. *Slovník kulturních studií*. Praha : Portál, 2006.

JANDOUREK, Jan. 2001. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001.

REIFOVÁ, Irena. 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004.

- tituly sú k dispozícii v knižnici FMK

ODBORNÉ TEXTY

V časti „Okruhy tém a študijné pramene“ sú uvedené odborné texty (teoreticko-metodologické state), s ktorými sa treba do konca semestra oboznámiť, naštudovať ich na test. Texty vyznačené tučným písmom sú povinné, texty normálnym písmom sú nepovinné.

Ako postupovať pri čítaní odborného textu: Budete čítať rôznorodé texty, od učebnicových – výkladových, cez eseje, až po teoretické texty. Hlavné zásady pri čítaní esejí a teoretických textov: 1. z textov si robte poznámky (skúsenejší čitatelia to zvyknú robiť na okraje stránok svojej vlastnej kópie textu), 2. hľadajte v texte **základnú myšlienku** (myšlienky, argumenty) a **pojmy**, ktoré s ňou súvisia, 3. vyznačte si **klúčové pasáže textu**, 4. zamyslite sa nad textom ako celkom a pokúste sa ho stručne zhrnúť, 5. zaznamenajte si svoj vlastný názor na text alebo teóriu/myšlienky/problémy, ktorým sa zaoberá. Nie každý text je na prvé prečítanie zrozumiteľný. Texty však často začnú dávať zmysel až postupne, napríklad zdanlivo nezrozumiteľný začiatok môžu osvetliť ďalšie pasáže textu a niektoré texty Vám zase pomôžu pochopiť iné texty.

Podrobnejšie o zásadách čítania odborného textu píše Jadwiga Šanderová:

ŠANDEROVÁ, Jadwiga. 2006. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha : SLON.

Skúste si vyhľadať biografie teoretikov, ktorých texty budete čítať, na internete. Nájdete tam tiež pomerne veľké množstvo komentárov k ich teóriám, čo Vám pomôže lepšie pochopiť texty, niekedy nájdete aj kľúč k ich interpretácii.

OKRUHY TÉM A ŠTUDIJNÉ PRAMENE

Téma č. 1: Masová kultúra a populárna kultúra: charakteristika, definície a základné znaky

Základné pojmy: kultúra, kultúrne štúdiá, masová kultúra, populárna kultúra

Odborné texty:

- PLENCNER, Alexander. 2007. „Masová kultúra a populárna kultúra: charakteristika, definície a základné znaky.“ [elektronický dokument]. Bratislava : Katedra kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, 2007.
- PLENCNER, Alexander. 2006. „Kultúra, kultúrne štúdiá“. [elektronický dokument]. In: *Stručný slovník masmediálnej a marketingovej komunikácie*. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- ŠKODOVÁ, Markéta. 2004. „Kultura masová.“ In: REIFOVÁ, Irena (ed). 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004, s. 113-115.
- VOLEK, Jaromír. 2004. „Kultura populární.“ In: REIFOVÁ, Irena (ed). 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004, s. 115-118.

Téma č. 2: Historické korene masovej kultúry

Základné pojmy: verejnosť, verejná sféra

Odborné texty:

- PLENCNER, Alexander. 2006. „Vznik masovej kultúry, verejnej sféry a masmédií“. [elektronický dokument]. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- LOHISSE, Jean. 2003. „Noví prostředníci – stroje.“ In: *Komunikační systémy. Socioantropologický pohled*. Praha : Karolinum, s. 91-126.

Téma č. 3: Masová a populárna kultúra ako predmet kritickej reflexie

Odborné texty:

- PLENCNER, Alexander. 2007. „Masová kultúra a populárna kultúra ako predmet kritickej reflexie.“ [elektronický dokument]. Bratislava : Katedra kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, 2007.
- KLOSKOWSKA, Antonina. 1967. *Masová kultura. Kritika a obhajoba*. Praha : Svoboda, s. 68-76. (Kapitola „Vymezení masové kultury“)

- JANDOUREK, Jan. 2003. „Kultura.“ In: *Úvod do sociologie*. Praha : Portál, s. 174-189.

Téma č. 4: Vývoj kritiky masovej a populárnej kultúry

Odborné texty:

- PLENCNER, Alexander. „Masová kultúra a pop-kultúra ako systémy kultúry.“ In: GAŽOVÁ, Viera – SLUŠNÁ, Zuzana. (eds.) 2005. *Kultúra a rôznorodosť kultúrneho*. Bratislava : PEEM, s. 181-205.

Téma č. 5: Okruhy problémov v kritike masovej a populárnej kultúry

Základné pojmy: komodita, moc, ideológia, identita

Odborné texty:

- PLENCNER, Alexander. 2006. „Okruhy problémov v kritike masovej kultúry a populárnej kultúry.“ [elektronický dokument]. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.

Téma č. 6: Prehistória kritiky masovej kultúry

Odborné texty:

- KLOSKOVSKÁ, Antonina. 1967. *Masová kultura. Kritika a obhajoba*. Praha : Svoboda, s. 143-170. (Kapitola „Kritika masové kultury: prolog v XIX. století“)

Téma č. 7: Masová kultúra v koncepte kultúrnych úrovni

Základné pojmy: vysoká kultúra (highbrow), stredná kultúra (middlebrow, midcult), nízka kultúra (lowbrow, masscult)

Odborné texty:

- ECO, Umberto. 1995. „Masová kultura a úrovne kultury.“ In: *Skeptikové a těšitelé*. Praha : Nakladatelství Svoboda, s. 37-74.
- GANS, Herbert. 1974. *Popular Culture and High Culture*. New York: Basic Books, s. 67-94. (části kapitoly „A Comparative Analysis of High and Popular Culture“)

Téma č. 8: Masová kultúra ako gýč

Základný pojem: gýč

Odborné texty:

- ECO, Umberto. 1995. „Struktura nevkusu.“ In: *Skeptikové a těšitelé*. Praha : Nakladatelství Svoboda, s. 75-97.
- GREENBERG, Clement: *Avant-Garde and Kitsch*. [online]. Dostupné na: <<http://www.sharecom.ca/greenberg/kitsch.html>>

- MacDONALD, Dwight. 1953. „*A Theory of Mass Culture.*“ In: ROSENBERG, Bernard – WHITE, David M. eds. 1963. *Mass Culture. The Popular Arts in America.* The Free Press of Glencoe, s. 59-73.

Téma č. 9: Psychológia davu a masová kultúra

Základné pojmy: dav, masa, psychológia davu, davové správanie

Odborné texty:

- FREUD, Sigmund. 1990. „Psychologie masy a analýza Já.“ In: *O člověku a kultuře.* Praha : Odeon, s. 210-275.
- ORTEGA y GASSET, José. 1994. *Vzbura davov.* Bratislava : Remedium, s. 41-47, 76-88, 112-127. (Kapitoly 1, 6, 7, 11, 12)
- LE BON, Gustave. *The Crowd. A Study of the Popular Mind.* [online]. Dostupné na: <<http://encyclopediaindex.com/b/tcrwd10.htm>>

Téma č. 10: Masová kultúra v teórii masovej spoločnosti

Základné pojmy: tradičná spoločnosť, masová spoločnosť, moderná spoločnosť

Odborné texty:

- ARENDOVÁ, Hannah. 1994. *Krize kultury.* Praha : Mladá fronta, s. 220-227. In: REMIŠOVÁ, Anna. *Vybrané texty z filozofie kultúry.* Bratislava : Katedra kulturologie Univerzity Komenského.
- KLOSKOWSKA, Antonina. 1967. *Masová kultura. Kritika a obhajoba.* Praha : Svoboda, s. 84-117. (Kapitoly „Dva typy sociální vazby“ a „Kritika koncepce masové společnosti“ a „Volný čas v sociologické perspektivě“)
- BELL, Daniel. 1999. „Kulturní rozpory kapitalismu“. In: *Kulturní rozpory kapitalismu.* Praha : Sociologické nakladatelství, 1999, s. 57-100.

Téma č. 11: Masová kultúra v teórii masovej komunikácie

Základné pojmy: komunikácia, masová komunikácia, prenosový model komunikácie, kultúrny model komunikácie

Odborné texty:

- KLOSKOWSKA, Antonina. 1967. *Masová kultura. Kritika a obhajoba.* Praha : Svoboda, s. 117-142. (Kapitola „Prostředky masové komunikace“)
- LOHISSE, Jean. 2003. „Masovost jako systém.“ In: *Komunikační systémy. Socioantropologický pohled.* Praha : Karolinum, s. 127-158.

Téma č. 12: Masová kultúra v kritickej teórii (frankfurtská škola)

Základné pojmy: kritická teória, komodifikácia, tovarový fetišizmus, kultúrny priemysel, aura (v umení)

Odborné texty:

- MARCUSE, Herbert. 1991. „Vítězství nad nešťastným vědomím: represivní desublimace.“ In: *Jednorozměrný člověk*. Praha : Naše vojsko, s. 66-82. In: REMIŠOVÁ, Anna. *Vybrané texty z filozofie kultúry*. Bratislava : Katedra kulturológie Univerzity Komenského.
- BENJAMIN, Walter. 1999. „Umelecké dielo v epoche svojej technickej reprodukovateľnosti.“ In: *Illuminácie*. Bratislava : Kalligram, s. 194-225.
- PLENCNER, Alexander. 2006. „Frankfurtská škola, kultúrny priemysel.“ [elektronický dokument]. In: *Stručný slovník masmediálnej a marketingovej komunikácie*. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- ADORNO, Theodor. 1975. „Cultural Industry Reconsidered.“ In: MARRIS, Paul – THORNHAM, Sue (eds.). 1999. *Media Studies. A reader*. Second Edition. Edinburg : Edinburg University Press, s. 31-37.

KONZULTAČNÉ HODINY A KONTAKT:

Konzultácie: každý **pondelok 13.00 – 14.40**; kancelária číslo 313 (Skladová ulica)

E-mail: alexander.plencner@gmail.com

Telefón: 033/5905 263

LITERATÚRA

- ADORNO, Theodor. 1975. „Cultural Industry Reconsidered.“ In: MARRIS, Paul – THORNHAM, Sue (eds.). 1999. *Media Studies. A reader*. Second Edition. Edinburg : Edinburg University Press, s. 31-37.
- ARENDTOVÁ, Hannah. 1994. *Krize kultury*. Praha : Mladá fronta, 1994.
- BELL, Daniel. 1999. *Kulturní rozpory kapitalismu*. Praha : Sociologické nakladatelství, 1999.
- BENJAMIN, Walter. 1999. *Illuminácie*. Bratislava : Kalligram, 1999.
- DeFLEUR, Melvin – DENNIS, Everette E. 1998. *Understanding Mass Communication*. Sixth Edition. Boston : Houghton Mifflin Company.
- ECO, Umberto. 1995, 2006. *Skeptikové a těšitelé*. Praha : Nakladatelství Svoboda (1995), Argo (2006).
- FLUSSER, Vilém. 2002. *Komunikológia*. Bratislava : Media Institute.
- FREUD, Sigmund. 1990. *O člověku a kultuře*. Praha : Odeon, 1990.
- GANS, Herbert. 1974. *Popular Culture and High Culture*. New York: Basic Books, 1974.
- GAŽOVÁ, Viera. 2003. *Perspektívy kulturológie*. Acta Culturologica, zv. č. 10. Bratislava : Katedra kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského.
- GAŽOVÁ, Viera. 2003. *Súradnice kultúry*. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda.
- GIDDENS, Anthony. 1998. *Důsledky modernity*. Praha : Sociologické nakladatelství.
- GIDDENS, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha : Argo.
- GREENBERG, Clement. *Avant-Garde and Kitsch*. [online]. Dostupné na: <<http://www.sharecom.ca/greenberg/kitsch.html>>
- JANDOUREK, Jan. 2003. *Úvod do sociologie*. Praha : Portál, 2003.
- JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara. 2003. *Médiá a společnost*. Praha : Portál.

- KELLNER, Douglas. „Adorno on Mass Culture.“ [online]. Dostupné na:
<<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/adornomassculture.pdf>>
- KELLNER, Douglas. „Habermas, the Public Sphere, and Democracy: A Critical Intervention.“ [online]. Dostupné na:
<<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/habermaspublicspheredemocracy.pdf>>
- KELLNER, Douglas. „Nietzsche's Critique of Mass Culture.“ [online]. Dostupné na:
<<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/nietzschescritiquemassculture.pdf>>
- KLOSKOWSKA, Antonina. 1967. *Masová kultura. Kritika a obhajoba*. Praha : Svoboda, 1967.
- LeBON, Gustave. 1994. *Psychologie davu*. Praha, 1994.
- LOHISSE, Jean. 2003. *Komunikační systémy. Socioantropologický pohled*. Praha : Karolinum, s. 2003.
- MacDONALD, Dwight. 1953. „*A Theory of Mass Culture*.“ In: ROSENBERG, Bernard – WHITE, David M. eds. 1963. *Mass Culture. The Popular Arts in America*. The Free Press of Glencoe, s. 59-73.
- Mass culture*. [online]. Dostupné na: <<http://www.jahsonic.com/MassCulture.html>>
- Mass society*. [online]. Dostupné na: <http://en.wikipedia.org/wiki/Mass_society>
- MARCUSE, Herbert. 1991. *Jednorozměrný člověk*. Praha : Naše vojsko, 1991.
- MARCUSE, Herbert. 1955. *Eros and Civilisation*. [online]. Dostupné na:
<<http://www.marxists.org/reference/archive/marcuse/works/eros-civilisation/introduction.htm>>
- McQUAIL, Denis. 1999. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha : Portál.
- MILLS, C. Wright. 1956. *The Power Elite*. [online]. Dostupné na:
<http://www.thirdworldtraveler.com/Book_Excerpts/MassSociety_PE.html>
- ORTEGA y GASSET, José. 1994. *Eseje o umení*. Bratislava : Archa.
- ORTEGA y GASSET, José. 1994. *Vzbura davov*. Bratislava : Remedium, 1994.
- PLENCNER, Alexander. 2005. „Masová kultúra a pop-kultúra ako systémy kultúry.“ In: GAŽOVÁ, Viera – SLUŠNÁ, Zuzana. (eds.) 2005. *Kultúra a rôznorodosť kultúrneho*. Bratislava : PEEM, s. 181-205.
- PLENCNER, Alexander. 2006. „Frankfurtská škola, kultúrny priemysel“. [elektronický dokument]. In: *Stručný slovník masmediálnej a marketingovej komunikácie*. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- PLENCNER, Alexander. 2006. „Kultúra, kultúrne štúdiá“. [elektronický dokument]. In: *Stručný slovník masmediálnej a marketingovej komunikácie*. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- PLENCNER, Alexander. 2006. „Okruhy problémov v kritike masovej kultúry a populárnej kultúry.“ [elektronický dokument]. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- PLENCNER, Alexander. 2006. „Vznik masovej kultúry, verejnej sféry a masmédií“. [elektronický dokument]. Trnava : Fakulta masmediálnej komunikácie, 2006.
- PLENCNER, Alexander – MATYÁŠ, Marián. 2006. „Analýza a interpretácia fenoménu masovej kultúry v slovenskej a českej periodickej tlači.“ In: *Slovenské divadlo : revue dramatických umení*. 2006, roč. 54, č. 2, s. 334-344.
- PLENCNER, Alexander. 2007. „Masová kultúra a populárna kultúra: charakteristika, definície a základné znaky.“ [elektronický dokument]. Bratislava : Katedra kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, 2007.
- PLENCNER, Alexander. 2007. „Masová kultúra a populárna kultúra ako predmet kritickej reflexie.“ [elektronický dokument]. Bratislava : Katedra kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, 2007.
- Popular culture studies*. [online]. Dostupné na:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Popular_culture_studies>

- PRICE, Stuart. 1998. *Media Studies*. Edinburg : Longman.
- REIFOVÁ, Irena (ed). 2004. *Slovník mediální komunikace*. Praha : Portál, 2004.
- ROSS, Kristina. „Mass Culture.“ [online]. Dostupné na:
<<http://www.mediahistory.umn.edu/masscult.html>>
- Slovník spoločenských vied*. 1997. Bratislava : SPN.
- The Frankfurt School*. [online]. Dostupné na: <<http://www.marxists.org/subject/frankfurt-school/>>

© PhDr. Alexander Plencner, 2009.